

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

IZOBRAŽEVALNI PAKET BREZ FILTRA

IZBRISANI

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:
Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

KAJ JE IZBRIS?

Slovenske oblasti so 26. februarja 1992 iz registra stalnega prebivalstva izbrisale 25.671 ljudi, med njimi 5360 otrok. To so naredile brez postopka in brez obvestila, tako da se prizadeti niso mogli pritožiti.

Izbris je vplival na praktično vse vidike življenj izbrisanih in njihovih družin, med drugim so izgubili zaposlitve, socialne pravice in podpore, zdravstveno zavarovanje, dostop do višjih ravni šolanja ...

Da je bil izbris kršitev človekovih pravic, sta razsodila slovensko ustavno sodišče in Evropsko sodišče za človekove pravice. Februarja 2022 se je izbrisanim in njihovim bližnjim v imenu države Slovenije opravičil tedanji predsednik države Borut Pahor. Številni prizadeti še danes niso dosegli poprave krivic.

Foto: Borut Krajnc/Mladina

Protest ob 16. obletnici izbrisa v Ljubljani (6.3.2008).

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

KAZALO IZOBRAŽEVALNEGA PAKETA

1. INFORMACIJE ZA PEDAGOŠKI KADER

2. VIDEO BREZ FILTRA: IZBRISANI

3. AKTIVNOST

4. PRAKTIČNO DELO

5. OSNOVNE INFORMACIJE: O IZBRISU

6. UPORABNI POJMI

7. SLIKOVNO GRADIVO: KAKO SO SE IZBRISANI BORILI ZA SVOJE PRAVICE?

8. POVEJTE NAM SVOJE MNENJE

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

1. INFORMACIJE ZA PEDAGOŠKI KADER

PRIMERNO ZA

- srednjo šolo, osnovno šolo
- aktivno državljanstvo (vezano na učni načrt: posameznik, država), domovinska in državljanska kultura in etika, sociologija, zgodovina ...

TRAJANJE

- **45 min** ali **več** (zelo primerno tudi za organizacijo projektnih dni ali projektnih tednov ter medpredmetno povezovanje).

45 MINUT

METODE

- Ogled video posnetkov, vodeni razgovor, refleksija, samostojno učenje, učenje z delovanjem, skupinsko delo ...

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

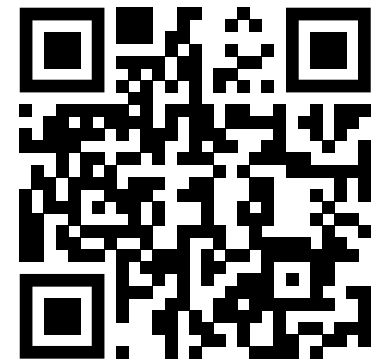
CILJI AKTIVNOSTI

- **Informiranost** o množični kršitvi človekovih pravic v Sloveniji in kako so bili izbrisani prizadeti na osebni ravni.
- **Analiza** negativnih posledic stereotipov, predsodkov in izključevanja.
- **Poznavanje** različnih vrst človekovih pravic ter kompleksnega odnosa med njimi in oblastjo.
- **Spretnosti** poslušanja drugih, občutljivosti za zaznavanje aktualnih problemov, razmišljanje, motivacija in usposabljanje za sooblikovanje rešitev ter odgovorno delovanje.
- **Razvoj stališč**, povezanih s spoštovanjem drugih oseb, empatije, premagovanje predsodkov.
- Kako se lahko **posameznik_ca sam_a** ali **v okviru civilne družbe** bori proti krivicam.

KLJUČNI POJMI

- izbrisani
- človekove pravice
- izključevanje
- boj za človekove pravice
- moč države
- oblast
- stalno prebivališče
- državljanstvo

Za večjo kakovost naših izobraževalnih vsebin ocenite svoje predznanje o obravnavani temi. Namenjeno izvajalcem in sodelujočim v aktivnosti.

2. VIDEO BREZ FILTRA

IZBRISANI

KLIKNITE NA FOTOGRAFIJO ZA PRIČEVANJE IRFANA BEŠIREVIĆA.

Irfan Beširević živi v Sloveniji od prvega leta starosti, to je leta 1959. V videu pove, kaj se mu je dogajalo potem, ko je uradnica na ljubljanski upravni enoti vzela njegovo veljavno osebno izkaznico in jo preluknjala.

Oglejte si še preostale video vsebine o izbrisu. Zvonko Bago, Ljubinko Tomić, Mirjana Učakar, Marko Perak, Niko Jurak in Aleksandra Todorović govorijo o svojih zgodbah izbrisa in o tem, kako je zaznamoval njihovo življenje.

https://www.youtube.com/playlist?list=PLN3DQe1XnDywX7k_2sgjcSeoicwU3Hmt7

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

3. AKTIVNOST

PRIPRAVA PRED IZVEDBO

- Preberite si **osnovne informacije o izbrisu** (v poglavju 5). Preverite, ali vam delujeta povezava na video in zvok. Glede na to, katero od predlaganih alternativnih osrednjih aktivnosti boste izpeljali, si pripravite še učna sredstva, ki jih potrebujete tam.

UVODNA AKTIVNOST

- Udeležencem_kam razdelite samolepilne liste. Nanj naj zapišejo, kaj si predstavljajo pod besedo izbris in jih nalepijo na tablo.

5 MINUT

Za osrednjo aktivnost (30 min) lahko izberete eno od dveh aktivnosti, ki sta predstavljeni v nadaljevanju.

AKTIVNOST 1: GOVORIMO O IZBRISU

- Mladim predvajajte video posnetek s pričevanjem **Irfana Beširevića** – če želite in imate čas, jim lahko predvajate tudi **druge zgodbe** na seznamu video vsebin (glejte zgoraj pod video).
- Zatem vodite **razpravo**. Če imate veliko mladih, jih lahko razdelite v skupine s petimi osebami.

30 MINUT

Možna vprašanja, izberite 3 ali 4 vprašanja, ki so predlagana spodaj (pri odgovarjanju si lahko pomagajo z Osnovnimi informacijami v nadaljevanju):

- Zakaj so bili po vašem mnenju ljudje izbrisani?
- Ali poznate kakšno osebo, ki je bila izbrisana?
- Kako bi se počutili vi, če bi se to zgodilo vam ali vašim staršem?

- Kaj bi naredili vi, če bi se vam to zgodilo: kako bi se borili proti državi?
- Kdo, mislite, bi vam lahko v vašem boju pomagal?
- Ko se je to zgodilo, še ni bilo družbenih omrežij in izbrisani niso vedeli drug za drugega, kaj mislite, ali bi bilo danes drugače, bi se kršitev prej začela popravljati?
- Na podlagi razprave naj mladi **oblikujejo enega do tri zaključke**, kaj bi se morala država in družba naučiti iz te zgodbe ter kaj bi lahko država in družba naredila drugače, da ne bi prišlo do izbrisa ali da bi se krivice popravile prej. Vsaka skupina mladih naj pripravi zaključke na eno izmed zgornjih vprašanj.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AKTIVNOST 2: IZBRIS IN ČLOVEKOVE PRAVICE

- Po ogledu video posnetka **Irfana Beširevića** naj si mladi preberejo še izjave izbrisanih in njihovih otrok: <https://www.akademija-amnesty.si/portreti-izbrisanih/>
- Zatem naj mladi poiščejo, katere vse pravice iz **Splošne deklaracije človekovih pravic** so bile kršene izbrisanim in njihovim družinam: kliknite za njeno kratko verzijo.
- Če imate veliko mladih, jih lahko razdelite v skupine s petimi osebami. Na koncu naj skupine **delijo svoje ugotovitve**.

30 MINUT

ALTERNATIVA

Namesto iskanja členov v deklaraciji lahko udeležencem_kam natisnete in **razdelite slikovno gradivo** in opise dogodkov (v poglavju 6) in jih prosite, naj jih smiselno povežejo.

ZAKLJUČEK

Opravimo refleksijo in vprašajte mlade:

- Kaj se jih je ob obravnavi teme najbolj dotaknilo?**
Nekdo naj ključne besede te refleksije napiše na tablo ali plakat. Primerjajte jih s samolepilnimi listki, ki ste jih v uvodu nalepili na tablo.

10 MINUT

DELITE Z NAMI

Mlade povabite, naj na svojem profilu na družbenem omrežju **delijo svoje vtise** o tej temi in/ali uporabne povezave.

@amnestyslovenia

@AmnestySlovenije

@amnestyslovenia

in dodajte #AmnestySi.

POVRATNA INFORMACIJA

Vzemite si še dve minuti za to, da Amnesty podate svoje mnenje o aktivnosti.

Kliknite na povezavo spodaj ali poskenirajte QR kodo.

<https://forms.office.com/e/Dt763BYJf5>

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

AMNESTY
INTERNATIONAL

4. PREDLOGI ZA PRAKTIČNO DELO

Predloge za praktično delo lahko uporabite kot vsebino za **projektne dneve oz. tedne**. Mladi lahko s predlaganimi aktivnostmi opravijo tudi **seminarske ali projektne naloge**.

GOSTUJTE IZBRISANE

- Na svojo šolo, v lokalni mladinski center ali drugam **povabite izbrisane** in jih prosite za pričevanje. Povabite veliko ljudi in naredite objave na družbenih omrežjih.
- Z izbrisanimi vas lahko poveže Amnesty. Če pa sami poznate kakšno izbrisano osebo v svojem okolju, jo prosite, ali bi delila svojo zgodbo z vami. Z njo lahko naredite tudi intervju ali jo povabite v šolo.
- Slovenska Amnesty vas lahko poveže z **Irfanom Beširevićem**, ki ste ga spoznali v videu; **Slavico Đuričić**, ki je zaradi izbrisa 17 let v Bosni živela kot begunka ali **Katarino Keček**, ki je celotno obdobje študija preživela brez stanovanja in prihodkov, dvakrat pa so jo slovenske oblasti celo deportirale.

Za pridobitev kontaktov izbrisanih in/ali organizacijo razstav pišite na sola@amnesty.si.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

ORGANIZIRAJTE RAZSTAVO

Razstavo o izbrisu lahko postavite na svoji šoli ali v drugem prostoru v lokalni skupnosti. Na voljo je v ležečem formatu 1000 mm x 700 mm.

KLIKNITE TUKAJ ZA RAZSTAVO

<https://www.akademija-amnesty.si/portreti-izbrisanih/>

NAREDITE ODDAJO

Oddajo lahko naredite za šolski radio, serijo objav pa na šolskem in/ali svojem **IG ali drugem profilu** na družbenem omrežju.

PIŠITE LOKALNIM OBLASTEM

Pozovite jih, naj po izbrisanih **poimenujejo ulico ali trg**. Prosite za **sestaneke** z njimi in osebno predstavite, zakaj je to pomembno. V to prizadevanje vključite še ostale v skupnosti, morda z organizacijo peticije.

Razmislite o **kakšni drugi praktični aktivnosti**, s katero bi lahko širili glas o tej krivici.

O izbrisu in aktivnosti objavljajte na svojem profilu na družbenem omrežju ali na profilu šole.

 @amnestyslovenia

 @AmnestySlovenije

 @amnestyslovenia

in dodajte **#AmnestySi**.

Otvoritev razstave portretov izbrisanih in njihovih otrok, Gallusovo nabrežje, Ljubljana, februar 2022.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

5. OSNOVNE INFORMACIJE

0 IZBRISU

- V Sloveniji so leta 1991, ko je nastala samostojna država, živeli tudi ljudje, ki so se vanjo preselili iz drugih delov nekdanje skupne države Jugoslavije. V nekaterih primerih so se v Slovenijo preselili že njihovi starši. Ker so zakonito živeli v Sloveniji, so bili vsi **vpisani v register prebivalstva v Sloveniji**.
- Kljub temu so **slovenske oblasti** 26. februarja 1992 kar 25.671 ljudi s takim ozadjem iz nekdanje Jugoslavije **izbrisale** iz tega registra. O tem jim niso poslale obvestila, zato se **niso mogli pritožiti**.
- Skupno je bilo izbrisanim tudi to, da iz različnih razlogov niso pridobili slovenskega državljanstva. A to se ne bi smelo kaznovati z brisanjem iz registra stalnih prebivalcev. **Slovenske oblasti bi jih morale preprosto naprej voditi kot tuje državljane, ki imajo stalno prebivanje v Sloveniji**.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

- Izbrisani so **izgubili pravice, do katerih je nekdo upravičen, ker ima stalno bivanje v neki državi**. Na primer: pravica, da sploh živiš v neki državi, da tam delaš, da se lahko vpišeš v višje ravni šolanja, dostop do zdravstvene oskrbe ...
- Številni izbrisani so se povezali v dve društvi in se **borili za svoje pravice**, pri tem so našli zaveznike_ ce med številnimi posamezniki_ cami in nevladnimi organizacijami, vključno s Helsinškim monitorjem, Mirovnim inštitutom, Socialnim centrom Rog in Amnesty International Slovenije.
- Izbrisani so bili in so tudi danes še vedno **tarča sovražnih in lažnih novic**, zaničevanja, stereotipov in predsodkov, zmerjanja, ovajanja na policiji itd.
- **Da se jim je zgodila krivica, so dokazali** na najvišjem slovenskem **sodišču** (Ustavno sodišče RS) in na Evropskem sodišču za človekove pravice. Februarja 2022 se jim je za izbris v imenu države **opravičil** predsednik Slovenije Borut Pahor.
- Država Slovenija je **slabo popravljala prizadejane krivice**: zgolj nekateri izbrisani so dobili mizerne odškodnine, skoraj polovica izbrisanih si doslej še ni uspela povrniti po krivici odvetega statusa stalnega prebivališča (nekateri so šli iz države, nekateri pa še vedno živijo v Sloveniji).

DODATNI VIRI

- Predstavitev izbrisa (PowerPoint):

KLIKNITE TUKAJ

https://drustvoamnesty.sharepoint.com/:p:/g/ERzJn_sEXMRPprB4SWOTjRoBHR3F1sUBDk_d89FDmagUvw?e=cJ1gra

- Izobraževalna spletna stran **Akademije Amnesty**:

KLIKNITE TUKAJ

<https://www.akademija-amnesty.si/izobrazevanje/izbris/>

- 0 izbrisanih skozi njihove portrete in misli:

KLIKNITE TUKAJ

<https://www.akademija-amnesty.si/portreti-izbrisanih/>

- Posnetek opravičila predsednika Pahorja:

KLIKNITE TUKAJ

<https://www.youtube.com/watch?v=r5T7kH5Y2I8>

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

6. UPORABNI POJMI ! ! !

REGISTER STALNEGA PREBIVALSTVA

je **državna evidenca**, ki vsebuje vrsto informacij o prebivalstvu države, med drugim priimek in ime, EMŠO, stalno prebivališče, državljanstvo ...

STALNO PREBIVALIŠČE

je naslov, kjer nekdo dejansko stalno prebiva in je središče njegovih življenjskih interesov. Na stalno prebivališče so vezane številne pravice, npr. do vpisa otroka v lokalni vrtec, pravica do nekaterih subvencij ali dodelitev neprofitnega stanovanja. **Ljudje lahko imamo stalno prebivališče v določeni državi, tudi če nismo njeni državljani.**

DRŽAVLJANSTVO

je **pravna pripadnost določeni državi**. Gre za odnos med določeno osebo in državo, ki to osebo štiti. Državljan_ka ima v odnosu do države določene pravice (npr. da voli in je izvoljen_a) in obveznosti (davki, vojaška služba, zvestoba ..).

USTAVNO SODIŠČE

je **najvišje sodišče v Sloveniji**, ki med drugim odloča o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti. **Ustava** je najvišji splošni akt države, v katerem so opredeljene tudi človekove pravice in temeljne svoboščine.

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

je sodišče, ki deluje v okviru **organizacije Svet Evrope** in med drugim odloča o individualnih pritožbah glede domnevnih kršitev državljanskih in političnih pravic, določenih z **Evropsko konvencijo o človekovih pravicah**. Ker se je država Slovenija zavezala, da bo upoštevala to konvencijo, se na sodišče lahko obrnejo tudi osebe iz Slovenije.

NEKDANJA JUGOSLAVIJA

je bila **federacija šestih republik in dveh avtonomnih pokrajin**, ustanovljena po drugi svetovni vojni. Njeni državljani_ke so se lahko prosto in zakonito preseljevali med posameznimi deli države, ne glede na republiške meje.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

7. SLIKOVNO GRADIVO

KAKO SO SE IZBRISANI BORILI ZA SVOJE PRAVICE?

Na naslednjih dveh straneh boste našli 6 fotografij, ki predstavljajo načine, kako so se izbrisani borili za svoje pravice.

Udeležencem_kam natisnite fotografije in opise dogodkov. Naj jih razrežejo in smiselno povežejo.

Foto: Kaja Brezočnik

Fotografije o izbrisu in dolgoletnem boju izbrisanih smo ob 30. obletnici izbrisa prikazali tudi v Galeriji Kresija v Ljubljani.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY.

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

Foto: Dare Čekeliš

Panoje s kratkimi zgodbami in citati izbrisanih ter njihovih otrok smo maja 2023 postavili ob Poti spominov in tovarištva v Ljubljani. Slovenska Amnesty na tej prireditvi tradicionalno sodeluje, na stojnicah pa smo zbirali tudi podpise pod peticijo za popravilo krivic izbrisanim.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Foto: Denis Sarkič/Mladina

Foto: Borut Krajnc

Foto: Borut Krajnc

Foto: Dare Čekeliš

4.

Foto: Borut Krajnc

6.

Foto: Borut Krajnc

5.

1. Manifestacija Izbris pred parlamentom

Z manifestacijo Izbris pred parlamentom v organizaciji Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije (DIPS) in Socialnega foruma so opozorili, da t. i. tehnični zakon ni bil potreben, saj bi lahko dopolnilne odločbe s priznavanjem stalnega prebivališča »za nazaj«, od 26. 2. 1992, izdajali že na podlagi odločbe Ustavnega sodišča RS (8. 10. 2003). Foto: Denis Sarkić/Mladina

2. Gladovna stavka

Gladovne stavke so bile dolgo edini način opozarjanja, s katerimi so lahko izbrisani prekinili molk izbrisa.

3. Karavana izbrisanih: od Ljubljane do Bruslja

Civilna iniciativa izbrisanih aktivistov (CIIA) je 27. 11. 2006 ob podpori italijanskih in francoskih nevladnih organizacij ter podpornikov iz Slovenije, Italije in Francije pričela »Karavano izbrisanih: od Ljubljane do Bruslja«. Namen karavane je bil podpreti tožbo na Evropskem sodišču za človekove pravice.

4. Gledališka predstava Izbrisani d.o.o.

Režiser Franci Slak je režiral predstavo, v kateri so izbrisani zaigrali sami. Prvič je bila uprizorjena na dan obletnice izbrisa 2007.

5. Društva izbrisanih

Organiziranost izbrisanih v društva je bila prelomna za njihov boj. Ustanovitvi Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije so sledila še druga: Civilna iniciativa izbrisanih aktivistov, Civilna iniciativa izbrisanih prebivalcev in Združenje izbrisanih delavcev.

6. Protestni pohod iz Portoroža do Ljubljane

Člani Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije (DIPS) so 17. julija 2007 pričeli s protestnim pohodom od Portoroža do Ljubljane, ki se je končal 20. julija s skupščino DIPS v gostilni Pri Jovotu v Ljubljani.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

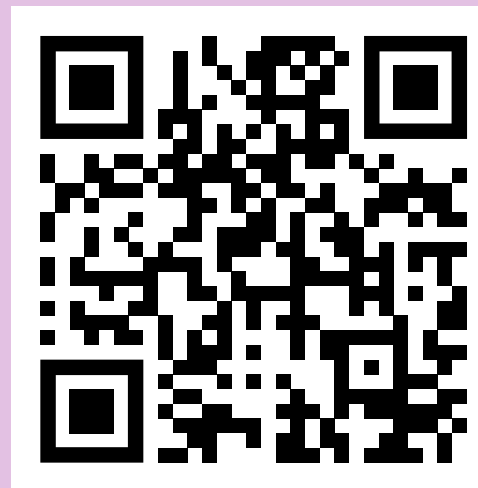
**AMNESTY
INTERNATIONAL**

8. POVEJTE NAM SVOJE MNENJE !!!

Povratne informacije izvajalcev_k aktivnosti in mladih so neprecenljive za izboljšavo vsebin.

Poskenirajte QR kodo ali kliknite tukaj in izpolnite kratek vprašalnik o naši aktivnosti. Hvala!

Hvaležni bomo, če boste QR kodo natisnili in dali udeležencem_kam aktivnosti.

<https://forms.office.com/e/Dt763BYJf5>

Kliknite tukaj in si oglejte še vse ostale izobraževalne pakete.

<https://sola.amnesty.si/ucite-se-z-amnesty>

Izobraževalni projekt »Učite se z Amnesty: z več znanja človekovih pravic gradimo boljši svet« je podprt s sredstvi Programa ACF v Sloveniji 2014–2021.

BREZ FILTRA. UČITE SE Z AMNESTY:

Z VEČ ZNANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC GRADIMO BOLJŠI SVET

sola.amnesty.si

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

